

NOBELVÄNNEN

Nr 1

Medlemstidning för Nobelmuseets Vänner

2020

**Gamla vällingklockan
till nya klockstapeln**

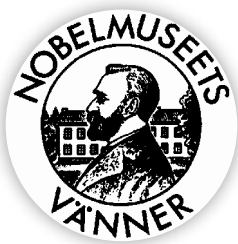
Läs mer på sidan 25

Innehåll:

Styrelsen för Nobelmuseets Vänner 2020.....	3
Ordförande har ordet	4
Årsmötet 2020 blev inställd	6
Förslag till Verksamhetsberättelse 2019	7
Äntligen är tillhörigheten på föremålen på Björkborn utrett	19
Intervju av Margrit Wettstein, Föremålsansvarig på Nobelprismuseet	23
Ny Klockstapel till Nobelmuseet – projektet i gång	25
Nobelveckan Föreläsningar	27
Kemishower 10 år	31
Gifter till skada men även till nytta	33
Nytt projekt vill satsa på Alfred Nobel	35
Böcker om Alfred Nobel.....	36
Ny plan för Nobelcenter i Stockholm.....	38
Högtidstal 2018 av Kristina Lundberg.....	39
Medlemsinformation och medlemskort	42
Valborg 2020.....	44

Tidningen Nobelmuseets Vänner ges ut av Föreningen Nobelmuseets Vänner.
Redaktör – Jaana-Kaisa Björk.

Omslagsbild – Klockan, som tillhörde den gamla klockstapeln, som skall hänga i den nya klockstapeln var gjuten av Olof Kiulander 1796. Foto Jaana-Kaisa Björk

Nobelmuseets vänner – Styrelse 2020-2021

<i>Ordförande</i>	Ulrika Lundgren	ulrika.lundgren@karlskoga.se
<i>Vice ordförande</i>	Annelie Rådesjö	alfrednobel146@gmail.com
<i>Sekreterare</i>	Susanne Morfeldt-Hafstrand	susanne.morfeldt-hafstrand@ptj.se
<i>Kassör</i>	Sif Eklund	sif eklund@gmail.com
<i>Ansvarig medlemsregistret</i>	Anita Öjendal	anita@ojendal.se
<i>Redaktör Nobelvänner</i>	Jaana-Kaisa Björk	jaanakaisa.bjork@outlook.com
<i>Redaktör hemsidan</i>	Olof Frisk	olof.frisk@gmail.com
<i>Ledamot</i>	Boris Holm	boris.holm@bahnhof.se
<i>Ledamot</i>	Alf Rosberg	alfrosberg@telia.com
<i>Suppleant</i>	Boo Thuvander	boo.thuvander@telia.com
<i>Suppleant</i>	Christel Nilsson	aoch.nilsson@telia.com
<i>Suppleant</i>	Monica Albertus	albertus.monica@telia.com
<i>Revisor</i>	Birgitta Öster	
<i>Revisor</i>	Per Aspeli	per.aspeli@outlook.com
<i>Revisorsuppleant</i>	Ulf Sjöstrand	ulf.sjostrand@hotmail.com
<i>Adjungerad</i>	Anneli Lyckeborn	anneli.lyckeborn@nobelkarlskoga.se
<i>Valberedning, sammankallande</i>	Marie-Louise Naclér	marie-louise.naucler@live.se
<i>Valberedning</i>	Lena Sjöstrand	sjostrand_lena@hotmail.com
<i>Valberedning</i>	Mikael Björk	mikael.bjork@outlook.com

*Ulrika Lundgren
Foto Lena Edlund*

Ordföranden har ordet

Bästa Nobelvänner! Nu har ni tidningen Nobelvännens första nummer i er hand. Varmt välkomna till tidningens intressanta läsning. Vet inte om vi i år kan kalla det vårtecken då det knappt varit någon vinter, men ändå. En tidning som ges ut tack vare våra annonsörer som genom sina bidrag ger oss möjlighet att trycka och skicka ut Nobelvännen.

För vad kan vara mer intressant än att kunna ge stöd och öka kunskapen om Alfred Nobel, hans svenska hem och vad som gjorde Nobelpriset svenskt. Det gör oss så stolta att verkställande direktör Görgen Johansson, Saab Dynamics AB, Karlskoga, valde att prioritera vårt årsmöte. Tyvärr fick vi ju ställa in men vi återkommer. Välkommen till hösten.

När detta skrivs är det 8 mars och den internationella kvinnodagen. Det är intressant att se hur fördelningen mellan kvinnor och män är bland de som fått nobelpriset. 16 kvinnor har fått fredspriset. Den enda svenska kvinna som

fått Nobels fredspris är Alva Myrdal. Det var 1982, och tillsammans med mexikanen Alfonso García Robles. Detta för deras inflytelserika arbete under nedrustnings-förhandlingarna i FN som gav hopp om ett gemensamt ansvarstagande för framtiden och därmed den sociala hållbarheten. Det är 14 kvinnor som har fått Nobelpriset i litteratur. Den första svenska kvinnan var Selma Lagerlöf 1909. Nelly Sachs fick priset 1966 som svensk medborgare. Selma Lagerlöf hjälpte Nelly att fly från Tyskland till Sverige 1940. 12 kvinnor har fått Nobelpriset i medicin, 5 kvinnor har fått Nobelpriset i kemi och 3 kvinnor har fått Nobelpriset i fysik. Det är 1 kvinna som fått ekonomipriset, Elinor Ostrom, USA som fick nobelpriset 2009. Som ni ser är det få svenska kvinnor som fått nobelpris.

För framtida kvinnliga segrar måste det vara oerhört viktigt att ge kvinnor och män lika chanser inom forsknings-

världen. Här sätter vi vårt hopp professor Johan Schnürer, rektor Örebro Universitet, som stödjer Nobelmuseets vänför-
ening genom vetenskapliga föredrag. Det är även viktigt att intressera unga kvinnor för naturvetenskapens fantas-
tiska värld. Vår fantastiska Boris Holm och hans medhjälpare gör verkligen sitt från Nobelmuseets Vänner genom att årligen erbjuda kemishower på Alfred Nobels Björkborn. Det är imponerande att göra denna insats helt ideellt. Tack Boris med kamrater, för era insatser med kemishowerna.

En annan faktor är också att intressera unga män för den förunderliga och utmanande samhällsvetenskapliga världen som överlappar både beteendevetenskap och humaniora. Inom hållbar utveckling finns ekologisk hållbarhet som utgör ramen. Ekonomisk hållbarhet som ger medlen. Målet är social hållbarhet. Här finns en stor utvecklingspotential.

En annan faktor är vilka som väljer vinnarna och vilka som får nominera personer till priserna? Kungliga Vetenskapsakademien har nu bett om hjälp från

de som nominerar och vädjat till dem att ”beakta insatser av kvinnor”. Fler kvinnor ska även ha möjlighet att nominera kandidater jämfört med förra året. Vill i detta sammanhang citera Madeleine Albright som vid en lunch med professionell basketliga för damer i USA, sade att ”Det finns en speciell plats i helvetet för kvinnor som inte hjälper varandra.” Kvinnor måste stödja andra kvinnor! Där är vår landshövding Maria Larsson ett stort föredöme och det stöd Maria ger till Nobelmuseet i Karlskoga är ovärderligt. Tack landshövdingen!

Tack till vår duktiga redaktör Jaana-Kaisa Björk, som så fint får ihop kunskap och händelser som stödjer vårt fantastiska museum, Alfred Nobels hem. Tack till all fantastisk och lojal personal och inte minst verksamhetschef Anneli Lyckeborn, på Alfred Nobels Björkborn.

Tack till styrelsen som alltid ger allt.

Vi hälsar alla våren välkommen 2020, trots allt. Efter regn kommer alltid sol-sken.

*Ulrika Lundgren
ordförande, Nobelmuseets vänner*

S|E|B

Karlskoga
Telefon 0771-62 10 00

SVENSK ■■ FASTIGHETSFÖRMEDLING

Är du miljonär?

Vi är mäklaren med koll på läget.

Värdera din bostad och hitta dina köpare hos oss. Välkommen!

Bergsmansgatan 4, Karlskoga

Tel. 0586-552 00 • E-mail: sf.karlskoga@svenskfast.se • www.svenskfast.se

MAXI
ICA STORMARKNAD
KARLSKOGA

Öppet alla dagar
8-22

Gesällgatan 5, 691 34 KARLSKOGA
tel 0586-67670.

Vi tandläkare stöder Nobelmuseet:

Helena Tollstoy

•

Catarina Rydberg Lundin

•

Susanne Morfeldt-Hafstrand

•

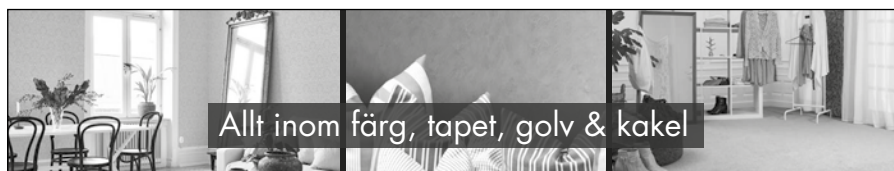
Jan Danielsson Munhålsan

Nobelmuseets Vänners årsmöte den 29 mars 2020 ställdes in på grund av Coronavirus!

Nobelmuseets vänners årsmöte 2020 blev inställt p.g.a. Coronavirus-läget i landet i vår. I början av mars kom Sveriges regering med besked att alla tillställningar över 50 personer skulle ställas in. Ju längre tiden gick har situationen ändrat sig. Två veckor innan årsmötet bestämde styrelsen att ställa in årsmötet. Lik många andra föreningar ställde vi in mötet då många av våra medlemmar är över 70-år, som anses tillhöra riskgruppen och rekommenderas inte deltar i

tillställningar med många deltagare. Vi återkommer med inbjudan och hoppas att Coronavirus-läget lugnar ner sig snart. Vi får hoppas också att vi kan få Görgen Johansson, VD för Saab Dynamics AB, Karlskoga, komma med och hålla föredrag då.

Vi publicerar trots det förslaget till verksamhetsberättelsen för år 2019 här nedan som vi brukar göra i Nobelvännern Nr. 1 för varje år!

Allt inom färg, tapet, golv & kakel

**happy
homes®**

HAPPY HOMES KARLSKOGA
Öppettider: Vardagar 8–18, Lörd 9–14, Sönd 10–14

**DEFEATING
THE IMPOSSIBLE
SINCE 1886**

BOFORS TEST CENTER

www.testcenter.se

Förslag till verksamhetsberättelse 2019

Styrelsens sammansättning 2019

Ordförande	Ulrika Lundgren
Vice ordförande	Anneli Rådesjö
Sekreterare	Susanne Morfeldt-Hafstrand
Kassör	Sif Eklund
Ledamöter	Jaana-Kaisa Björk
	Olof Frisk
	Boris Holm
	Anita Öjendal
Suppleanter	Boo Thuvander
	Alf Rosberg
	Christel Nilsson
	Monica Albertus
Nobelmuseets representant	Christer Franklin/Anneli Lyckeborn

Övriga

Revisorer	Per Aspeli
	Birgitta Öster
Revisorssuppleant	Ulf Sjöstrand
Valberedning	Marie-Louise Naucélér (sammankall.)
	Mikael Björk
	Lena Sjöstrand

Styrelsen

Styrelsen har haft sju protokollförda möten under året samt årsmöte och konstituerande möte den 24 mars. Styrelsen har mycket engagerade ledamöter som verkligen gör sitt bästa för Nobelmuseets vänner och därmed för Nobelmuseet i Karlskoga. Flera styrelseledamöter har representerat föreningen inför olika riktade utvecklingsfrågor.

Exempel på detta är:

- Ny bro vid Alfred Nobels Björkborn: Olof Frisk och Alf Rosberg har även under 2019, haft flera möten tillsammans, och var för sig, för att medverka till återuppförande av ny bro.
- Kemishower för elever i årskurs 5 och 8: Boris Holm med medhjälpare.

- Besök från Nobelmuseer till Karlskoga: Boris Holm har framgångsrikt engagerat sig.
- Festligheterna kring Valborg: Anita Öjendal har representerat Nobelvännerna i planeringen.
- Artiklar i tidningen: Jaana-Kaisa Björk har haft flertalet möten och intervjuer.
- Återuppförande av klockstapeln: Jaana-Kaisa Björk har tagit stort ansvar och haft flera möten kring frågan tillsammans med bland annat Kent Klintestrand.
- Återuppförande av Alfred Nobels trädgård: Sif Eklund har deltagit på möten för trädgården.
- Nobelveckan: Ordförande har haft ett stort antal möten tillsammans med museet, med Örebro Universitet(digitalt) samt med Karlskoga kommun.
- Traditionsenlig högtid 10 december: Ordförande och arbetsgrupp har haft tre digitala möten.
- Projekt Alfred Nobel: Ordföranden har varit på flera möten med Karlskoga kommun.

Årsmöte

Årsmöte hölls söndagen den 24 mars, 2019, Stallet, mötesplats Alfred Nobel.

Årsmötet inleddes med att Sebastian Cabander, VD, Karlskoga energi och miljö, berättade om företagets uppdrag med utgångspunkt från hållbarhets perspektiv och Agenda 2030.

Med fokus på kundernas behov

vill Karlskoga Energi & Miljö skapa mervärden och utvecklas med hållbarhet som främsta mål. Att kunna möta en energimarknad i förändring där framtidens energilösning kommer vara en mängd olika lösningar. För att företaget ska kunna skapa ekonomisk tillväxt samtidigt som det ekologiska fotavtrycket kontinuerligt minskar och bidrar till människors hälsa och trygghet har även en organisationsförändring genomförts. Syfte och mål är att beslut och lösningar ska ske på rätt nivå. Att Karlskoga Energi och Miljö ska vara en attraktiv arbetsgivare där företaget skapar synergieffekter för att möta framtidens krav.

Föreningens ordförande tackade Sebastian Cabander för ett mycket inspirerande föredrag, med en vårbukett.

Under ledning av Boris Holm avhandlades stadgeenliga förhandlingar. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet. Till ordförande omvaldes Ulrika Lundgren.

Tidningen Nobelvännen och nyhetsbrev

Redaktör Jaana-Kaisa Björk har svarat för att två inspirerande och välfyllda nummer av tidningen "Nobelvännen" har kommit ut under verksamhetsåret. Därutöver har även två nyhetsbrev skickats ut. Tack vare Nobelvännernas annonsörer har tidningen kunnat tryckas och har skickats ut per post till medlemmarna. Tidningen har även lagts ut på offentliga platser som bibliotek och turistbyrå.

Medlemsregister för Nobelvännerna

Nobelvännerna ber sina medlemmar att kontakta Anita Öjendal, medlemsregisteransvarig, för att uppdatera sina kontaktuppgifter. Anitas mailadress är: anita@ojendal.se. Medlemmarna uppmanas att ange sina e-mailadresser vid inbetalningen av årsavgiften.

Aktiviteter under året

Valborgsmäsofirande

En fin tradition är att fira Valborg vid Alfred Nobels herrgård. Detta är möjligt tack vare Kulturskolan, Rädda barnen, Nobelmuseet i Karlskoga och Nobelvännerna. Caféet öppnade redan kl 17.00. En härlig musikunderhållning med ett fantastiskt program där Elin Ahlström, Inga-Lill Brogeland och Ingrid Langaard ledde körerna: Småstjärnorna, Voices, Vokalensemblen, Blandade Röster och Cantöserna.

Ungdomens vårtalare var Klara Sjöstrand. Som Klara sade, är faktiskt våren för henne, så mycket mer än bara en årstid. Det är en nystart, ett tecken på frihet, ljus och liv. Tiden för ljus, grönska och tiden för sommarens blomstrande entré.” Tack Klara för ett härligt tal!

Kommunstyrelsens ordförande Tony Ring höll vårtalet för Nobelvännerna. Tony berättade att för att få lite perspektiv, är det alltid bra att titta sig lite runt om i världen. Han har i sitt tidigare liv haft förmånen att tidvis bo och vistas på platser som många tycker är riktigt

Nobelvännernas hemsida

Hemsidan uppdaterades kontinuerligt under året. Man kunde under året anmäla sig som ny medlem via länk på hemsidan. Olof Frisk har fortlöpande ansvarat för kontakter och utformning avseende hemsidan. Adressen till hemsidan är: www.nobelvannen.se.

exotiska. Med utgångspunkt från detta menade Tony Ring att i Karlskoga har vi så mycket att vara stolta över. Det gäller bara att förstå det och det bästa är att ha något att jämföra med.

Tonys uppmaning blev att; ”Så ut och se Er om men glöm inte att alltid komma tillbaka till kommunen där allt är möjligt. Och bara det faktum att en gammal racerförare kan bli kommunalråd tycker jag säger allt! Ha nu en riktigt fin Valborg och en underbar inledning på våren!” Han avslutade sitt vårtal med ett fyrfaldigt leve för våren där hela publiken hurrade med.

Uppskattningsvis hade cirka 900 besökare sökt sig till firandet.

Broarna

Olof Frisk och Alf Rosberg, Nobelmuseets Vänner, har tillsammans med representanter från KTH och politiker valde ut tre bromodeller från utställningen, för att gå till nästa steg i processen. Finansieringen är klar från Karlskogas politiker och de tre modellerna har

snabbutretts och en bro finns kvar att gå vidare med. Upphandlingsprocessen har inletts. En projektledare är utsedd för själva bygget. Bra jobbat alla som kämpat på med brofrågan!

Örebro universitets 20-års jubileum

Ordföranden deltog som representant för Nobelmuseets Vänner och Karlskoga kommun vid Örebro universitets 20-års jubileum med professorspromotion 2019.

Födelsedagsfest för Alfred Nobel

Alfred Nobels födelsedag firades den 25 oktober tillsammans med ca 40 medlemmar.

Alla möttes av ljuv musik av Nobelvännernas husband BasBjörk, som alltid är lika uppskattade. En tipspromenad kring Alfred Nobel samt ett mingelbingo inledde festligheterna. Mycket god trerätts middag serverades och varvades med ljuv musik.

Lotteri genomfördes för att samla in pengar till Klockstapelns återuppförande. En väldigt trevlig kväll som numera är tradition och återkommer årligen.

Medlemsaktivitet

Boris Holm bokade in föredrag, för Kemisamfundets och Nobelvännernas räkning. Föredraget genomfördes av Professor Olle Matsson, Uppsala universitet, under temat. ”Gifter till skada men även till nytta.” Föredraget genomfördes den

The logo for BAE SYSTEMS is displayed in a large, bold, white sans-serif font. The text is centered within a solid black rectangular background. This black rectangle is itself centered within a larger white rectangular frame that has a thin black border.

12 november och var en mycket uppskattad medlemsaktivitet.

Nobelvännernas hedersutmärkelse

Nobelmuseets Vänners styrelse har instiftat en hedersutmärkelse i syfte att lyfta fram personer som aktivt har bidragit till Nobelmuseets drift och utveckling i Karlskoga. Ett diplom skapat av konstnär och skulptör Göran Persson ges till mottagaren av utmärkelser.

Efter inkomna nomineringar utsåg Nobelvännernas styrelse Kent Klitestrand till mottagare av hedersutmärkelser 2019. Kent är oersättlig för museet och har en betydande roll i utvecklingen av Nobelmuseet. Ett besöksmål som väcker stort lokalt, nationellt och internationellt intresse tack vare att Kent ständigt idogt ser till att Alfred Nobels Björkborn är så välskött och därmed blir ett besöksmål värt namnet.

Kent Klitestrand, mottagare av Nobelvännernas Hederutmärkelse för 2019

Hedersutmärkelser delades ut vid en ceremoni i samband med högtidlighållande av Alfred Nobels minne den 10 december. Hedersutmärkelser tilldelas en person som främjat museets bevarande eller utveckling, genom sina insatser eller någon som bidragit till bevarande av eller ökade kunskaper om Alfred Nobels Björkborn.

Nobelveckan

Nobelmuseets Vänner och Nobelmuseet i Karlskoga, hade tack vare professor

Johan Schnürer, rektor Örebro Universitet, ett samarbete med universitetet och dess eminenta profession. 2019 samarbetade Nobelvännerna även med Möckelngymnasiet i Karlskoga.

Detta innebar att Nobelmuseets Vänner och Nobelmuseet kunde erbjuda vetenskapliga lunch- och kvällsföreläsningar kring de olika Nobelprisen och ekonomipriset till Alfred Nobels minne. I samband med föreläsningarna kunde även förtäring beställas. Nobelvännerna var där som värdar varje dag. Karlskoga kommun gjorde korta filmer med föreläsningarna och med rektor som visades i sociala medier under veckan.

De vetenskapliga föreläsningarna handlade om 2019 års Nobelpris och presenterades enligt:

- Kemi - "Batteri i tiden – vägen till Nobelpriset i kemi 2019". Bert Allard, Professor emeritus, Örebro universitet, Människa-Teknik-Miljö (MTM).

Den 10 december vid Högtidshållandet av Alfred Nobels minne. Från vänster: Kent Connedal, Anders Persson, Curt Nilsson, Arne Östlund, Ulrika Lundberg, Kristina Lundberg, Göran Edel och Jörgen Årlandsback

- Fysik - "Our place in universe - Nobel Prize in Physics 2019". Danny Thonig, Biträdande lektor i fysik och matematik på Institutionen för naturvetenskap och teknik vid Örebro universitet
- Medicin/fysiologi - "Betydelsen av tidigare Nobelprisbelönade upptäckter". Magnus Grenegård, Professor fysiologi vid Örebro universitet
- Ekonomi - "Fattigdomsbekämpning på vetenskaplig grund" Elin Vimefall, Lektor i nationalekonom på Handelshögskolan vid Örebro Universitet.
- Fred - "En historisk och samtida samhällskontext". Camilla Berglund, Lektor i kulturgeografi, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällskunskap

Stort tack till Örebro universitet med hopp om fortsatt samarbete!

Nobeldagen den 10 december

Den 10 december genomfördes traditionsenligt för Alfred Nobels minne, med kransnedläggning vid bysten vid Alfred Nobels Björkborn. Högtidshållandet är ett samarrangemang av Karlskoga-Nobel Rotaryklubb, Odd Fellow, Karlskoga församling och Karlskoga kommun och Möckeln Innovation. Nobelmuseets vänner är sammankallande.

Högtiden inleddes med högtidstal till Alfred Nobels ära, av Kristina Lundberg, svenska kyrkan. Därefter traditionsenligt kransnedläggning vid Alfred Nobels byst utanför Herrgården. Ståtlig fanfar framfördes av Jörgen Årlandsback och Göran Edel.

Därefter hade Boris Holm ordnat att Kent Connedal och Anders Persson från SAAB Bofors Test Center, avfyra salut som "Dubbel svensk lösen" till Alfred Nobels ära.

Därefter följde fantastisk pianokonsert i Stallet med Malena Karlsson, kyr-

*Nedan: Kyrkomusiker
Malena Karlsson spelar
innan Nobellunchen*

*Prismottagarna från vänster: Ursula Ekman – Siggas Gåva,
Kent Klintestrand – Nobelvännernas Hedersutmärkelse,
Isak Anshelm – Karlskoga kommuns Grafikstipendium och
Åsa Karlström – Kärlekens tecken.*

komusiker, med servering av glögg och pepparkakor. Ett 50-tal personer hade anmält sig till den goda lunchen. Utdelning av Nobelvännernas hedersutmärkelse 2019 genomfördes och därefter utdelning av Karlskogas Grafikstipendium 2019 av Margareta Rosberg, Ordförande Kultur- och föreningsnämnden. Utdelning av medel till "Siggas fond" och "Kärlekens tecken" av

Tina Bengtsson, Konst Fart & Design samt Anders Persson, stabschef Bofors Testcenter.

Som avslutning serverades kaffe och dessert.

Klockstapeln

Frågan om att åter bygga upp klockstapeln vid Alfred Nobels Björkborn har förtjänstfullt drivits av redaktör

Jaana-Kaisa Björk och museitekniker Kent Klintestrand. Kent märkte upp träden i skogen som ska utgöra virket till klockstapeln redan 2018, men det var förbjudet att använda motorsåg, varför detta fått vänta till vintern 2019/2020.

Under året har Nobelvännerna sökt bygglov för klockstapeln och fått detta beviljat. Bygglovsansökan betalades med inkomster från lotterierna vid medlemsmöten. En arbetsgrupp har bildats, en plan och en budget för att återuppföra klockstapeln är starkt på gång inför 2020.

Slutord

Nobelmuseets Vänner blickar tillbaka på ett 2019 fyllt av engagemang och framgång till stöd för Nobelmuseet i Karlskogas fortsatta drift och utveck-

ling. Stort tack till platschef Anneli Lyckeborn som idogt och initierat, har arbetat för Nobelmuseet.

Anna Melander som ekonomiassistent, har sett till att verksamheten noggrant redovisas. Kent Klintestrand, unik museitekniker/konstruktör ser till att allt tekniskt fungerar.

Teaterguider under året har varit Peter Sundh, som har gestaltat Alfred Nobel. Han gör nu ett uppehåll och kommer senare i vår att gå i pension från rollen. John Pehrson, som gestaltat Ragnar Sohlman samt Olle Söderberg har haft rollen som Arent Silvfersparre. Vår trojänare Edith Oldenburg, samt de unga guiderna Linnéa Wahlström och Emelia Ståhlhandske har alla gjort ett förnämligt jobb som guider. Till hjälp för vår duktiga platschef, har även Linnéa Wahlström gjort stora insatser för konferenserna mm.

Stort tack till all personal och guider på museet, som arbetar engagerat för att det

Alfred Nobel stod för ska leva vidare och för att Karlskoga ska kunna erbjuda

besökare ett intressant och spännande museum.

Landshövding Maria Larsson fortsätter att på olika sätt ge sitt stöd till Nobelmuseet i Karlskoga och ser verksamheten som en fortsatt betydelsefull del i profileringen av

Alfred Nobels Karlskoga. Tack Maria!

Tack till professor Johan Schnürer, rektor Örebro universitet, som fortsatt ger ekonomiskt stödet till Alfred Nobels Björkborn. Tack Johan!

Tack även till Nobelstiftelsen i Stockholm som låtit intendent Margit Wittstein katalogisera och registrera Alfred Nobels föremål. Detta projekt är nu avslutat.

Tack alla som bidragit till stöd för Alfred Nobels Björkborn, Nobelmuseet i Karlskoga under året.

Karlskoga den 29 mars, 2020

*Ulrika Lundgren, Anneli Rådesjö,
Susanne Morfeldt-Hafstrand,
Jaana-Kaisa Björk, Olof Frisk,*

*Auktoriserad
hälsorådgivare*

Bergsmansgatan 2

Tel. 300 66

www.lifebutiken.se

Nu är vi en Barnrättskommun!

Karlskoga och Degerfors

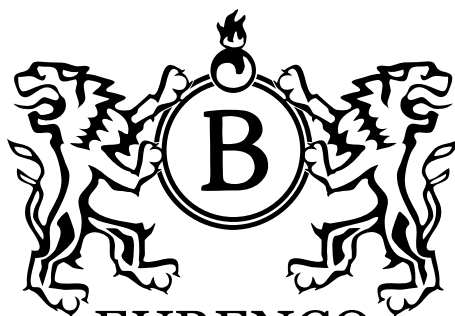
Karlskoga och Degerfors jobbar aktivt med barnkonventionen. Vi tycker att barnkonventionens efterlevnad är så viktig. Därför har kommunerna mottagit utmärkelsen barnrättskommun från UNICEF Sverige.

WEBBEN karlskoga.se/barnkonventionen
INSTAGRAM [equalhealth](https://www.instagram.com/equalhealth)
FACEBOOK Jämlik hälsa och barnrätt i
Karlskoga och Degerfors

KARLSKOGA - DEGERFORS KOMMUNER

EURENCO
BOFORS POWDERS

Margrit Wettstein, föremålsansvarig på Nobelprismuseet i Stockholm, i full färd med att registrera föremålen på Nobel-museet i Karlskoga. Foto Erik Törnblom

Äntligen är tillhörigheten på föremålen på Alfred Nobels Björkborn utrett!

Margrit Wettstein, föremålsansvarig på Nobelprismuseet i Stockholm har under 27 månader haft förmånen att jobba 25% på Alfred Nobels Björkborn i Karlskoga. Uppdraget har varit att ta hand om Björkborns museiföremål. Idag finns föremål och böcker utställda som är en del av Nobelstiftelsens föremålssamling och det finns även föremål som utlånats från Tekniska museet. På Björkborn finns även föremål som donerats av privatpersoner till stiftelsen Alfred Nobels Björkborn, föremål som tidigare chefer har inköpt samt en deposition från släkten Lilljeqvist.

Uppdraget omfattade även att se över hanteringen av ut- och inlån av föremål, att förnya gamla lån samt att utreda vilken institution som äger vilka föremål.

För många Nobelvänner har det varit känt att det har funnits oklarheter i tillhörigheten till föremålen på Nobelprismuseet i Karlskoga. När förre chefen Hans Johansson slutade försvann museikunskap från museet i Karlskoga. Hans vidtalade många gånger behovet av inventering av föremålen på museet. Det fanns dokument från flera olika instanser och oklarheter vart föremålen hörde hemma. Ett uppdrag som hade

krävt mycket tid. Det var en resursfråga och en kostnadsfråga också.

Bakgrund

Efter Alfred Nobels död packade Ragnar Sohlman ner Alfred Nobels mätinstrument och andra instrument och maskiner samt de kemikalier som fanns i laboratoriet i San Remo och skickade allt till Stockholm. Även material från laboratorierna i Paris och Björkborn skickades till Stockholm. Föremålen inventerades 1904 och en lista gjordes där föremålen beskrevs och försågs med nummer och prefixet N. Samlingen fick namnet "Nobelstiftelsens föremålssamling". I väntan på ett museum förvarades samlingen i källaren på Sturegatan i Stockholm. År 1946 bestämdes att Nobelstiftelsens föremålssamling skulle deponeras på Tekniska museet. Tekniska Museet registrerade alla föremål på nytt och gav samtliga ett nytt nummer, nu med prefixet TM följt av en nummerserie som börjar med 23. Det första förtecknade föremålet, ett valsverk med nummer N.2, fick nu i tillägg även numret TM23.651.

År 1983, i samband med etablerandet av museet på Björkborn, lånades hela Nobelsamlingen ut till Björkborn på permanent basis vilket framgår av ett dokument som vi här kallar "Deposition 53" och som skrevs under av tekniska Museet och Nobelmuseet i Karlskoga året därpå. Under 1970 och 1980-talen hände tyvärr mycket på basis av telefonsamtal, vilket kom fram un-

der intervjun Margrit gjorde med John Waller (kultursekreterare i Karlskoga under 1970-talet och en av initiativtagarna till Nobelmuseet i Karlskoga) den 14 november 2017. Han berättade att många föremål hämtades med privat bil i Stockholm, både på Nobelstiftelsen och på Tekniska museet och att det inte var så noga med papper. Alfred Nobels bibliotek, som Nobelstiftelsen hade deponerat på Svenska Akademien, hade inte plats där längre. I början av 80-talet skickade Svenska Akademien hela Alfred Nobels Bibliotek samt hans skrivbord och föremål som har legat på skrivbordet till Björkborn, vilket är noga dokumenterat.

År 2000, kort innan Nobelmuseet öppnade i Stockholm, åkte några intendenten till

Björkborn och hämtade en del föremål som hör till Nobelstiftelsens föremålssamling, som då, nota bene, fortfarande var en deposition från Tekniska museet. Detta handgripliga förfarande utlöste inte enbart sorg på Björkborn utan också ytterligare oreder i papperen. Rätt väg hade varit att ansöka om lån på Tekniska museet. År 2009 gjorde Chris Hinchcliffe på Tekniska museet en besiktning av Nobelstiftelsens föremålssamling på Björkborn, vilket resulterade i en rapport och år 2014 återlämnade Tekniska museet Nobelstiftelsens föremålssamling till Nobelstiftelsen och Nobelmuseet. Så samtliga föremål som har ett "N"-nummer tillhör således Nobelmuseet.

Uppdraget på Björkborn

Uppdraget har omfattat att ta hand om Björkborns museiföremål. Idag finns föremål och böcker utställda som är en del av Nobelstiftelsens föremåls-samling och det finns även föremål som utlånats från Tekniska museet. På Björkborn finns även föremål som donerats av privatpersoner till stiftelsen Alfred Nobels Björkborn, föremål som tidigare chefer har inköpt samt en deposition från släkten Lilljeqvist. I uppdraget ingick att underhålla och genomföra en digitalisering av samlingen, att fotografera samtliga föremål och att se till att eventuella konserveringsåtgärder genomförs. Uppdraget omfattade även att se över hanteringen av ut- och inlån av föremål, att förnya gamla lån samt att utreda vilken institution som äger vilka föremål. I uppdraget ingår också att ansvara för ordningen i Alfred Nobels bibliotek.

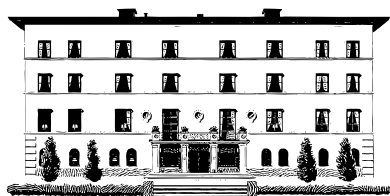
Följande har genomförts

- Samtliga föremål har utretts avseende ägarskap/institutionell tillhörighet.
- Lån från Tekniska museet med ofullständiga lånehandlingar som inte är uppdaterade sedan 1980-talet har förnyats.
- Några lånade föremål har återlämnats till Tekniska museet (föremål som inte längre visas).

Sammanfattning

Under den tid som jag har fått arbeta som konsult på Björkborn och i rollen som ansvarig för föremålen har jag varit med att reda ut vilken institution som äger de föremål som idag visas på Alfred Nobels Björkborn. Lånehandlingar har upprättats mellan Tekniska museet och Björkborn för de Tekniska museet-föremål som finns kvar på Björkborn. Föremål som tillhör Nobelstiftelsens föremålssamling är fotograferade och registrerade i Collective Access. Lånehandlingar mellan Nobelmuseet i Stockholm och Alfred Nobels Björkborn är upprättade. Jag har uppmärksammat att det finns en fantastisk samling med flaskor som delvis har kvar sitt originalinnehåll av kemikalier. Dessa är en enorm historisk skatt men samtidigt en utmaning då de behöver särskild vård och bättre förvaring i nya, säkra kemikalieskåp. Flaskorna kommer under våren 2020 att transporteras till kemiska institutionen vid Uppsala universitet där innehållet ska undersökas. Lilljeqvistsamlingen borde på sikt överlämnas till Riksarkivet så att materialet är förvarat på ett bra sätt och kan användas av forskare.

*Margrit Wettstein
Föremålsansvarig,
Nobelprismuseet i Stockholm*

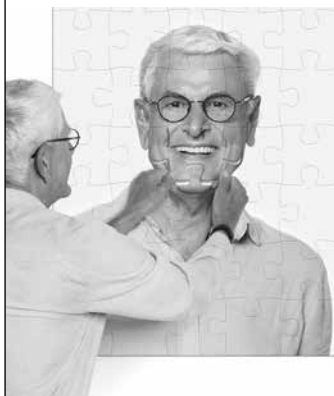
BOFORS HOTEL

Karlskogaregionens internationella mötesplats

www.boforshotel.se

VÄLKOMNA!

Tugga, tala, le

Tandimplantat ser ut, känns och fungerar precis som naturliga tänder. På Nobel Biocare är vi mycket stolta över vårt arv från Professor Brånemark som ledde fram till möjligheten att behandla tandlöshet med implantat.

I mer än 50 år har patienter över hela världen blivit behandlade med våra väldokumenterade implantat som tillverkas i Karlskoga.

N Nobel
Biocare™

Vem är Margrit Wettstein – föremålsansvarig på Nobelprismuseet i Stockholm?

Margrit Wettstein är född i Zürich i Schweiz. Hon läste till lärare men insåg snart att det inte var det hon ville arbeta med. Hon reste till USA och läste vidare till en Bachelor of Arts vid University of Massachusetts. Där träffade hon sin blivande man Erik Törnblom och våren 1989 flyttade hon till Sverige. Här läste hon svenska för invandrare och redan hösten 1989 fick hon sitt första jobb som forskollärare, vilket var ett bra jobb för att lära sig svenska från grunden. Det året var Ture Sventon på julkalendern, alla barn i förskolegruppen lekte Ture Sventon och för att hålla koll så såg även Margrit dagligen på julkalendern och det glömmmer hon aldrig! Hon klarade språkstestet Svenska för invandrare utan svårigheter. Språkstestet behövdes för att få behörighet till universitetsstudier. Hösten 1989 började hon en kvällskurs i etnologi vid Uppsala universitet, det var ett utmärkt sätt att bättre förstå det svenska samhället. Hon läste A och B-kursen och under C-kursen föddes första sonen så uppsatsen blev liggande. Under senare delen av föräldraledigheten, när Philip sov middag skrev hon sin C-uppsats. När hon var klar med det fick hon arbete som tysktalande museipedagog på Skoklosters slott. Det var ett intressant sommarjobb och under den

här tiden insåg hon att det var i museivärlden hon hade sin framtid!

1999 började hon läsa museologi. Samtidigt sökte man museiutbildad personal som kunde flera språk till ett nytt museum i Stockholm. Museet blev Nobelprismuseet i Stockholm! Margrit Wettstein fick jobbet. Hon började som museilärare. Den dåvarande chefen Svante Lindqvist undrade om hon ville bli föremålshanterare. För att kunna få tjänsten som föremålsansvarig krävdes dock att hon disputerade. Sagt och gjort, år 2009 disputerade Margrit vid Uppsala universitet med avhandlingen "Liv genom tingen. Människor, föremål och extrema situationer" (ISBN 978-91-7139-831-4). På baksidan av boken står det "Den materiella kulturen spelar en stor roll i etnologisk forskning. Människan är omgiven av föremål och många av dem är så vardagliga att hon knappast lägger märke till dem. Andra är laddade med känslor och berättelser som förklarar någonting viktigt. I denna studie av liv genom tingen ligger fokus på relationen mellan människa och föremål. Denna handling vad föremålen betydde för dem som tvingades på flykt undan nazismen och bland dem som förlorade anhöriga vid attacken på World Trade Center den 11 september."

Margrit Wettstein, föremålsansvarig på Nobelprismuseet i Stockholm. Foto Erik Törnblom

Efter doktorsexamen arbetade Margrit ett år som forskare vid MIT i Cambridge, Massachusetts, USA och två år vid Göteborgs universitet. 2013 återvände hon till Nobelmuseet och blev föremålsansvarig. 2014 lämnade Tekniska museet tillbaka Nobelstiftelsens föremålssamling till Nobelstiftelsen och hon blev ansvarig även för den. Margrit berättar att i hennes arbetsuppgifter ingår bl.a. att kontinuerligt samla föremål från Nobelpristagare. Hon får träffa alla Nobelpristagare och de får själva välja föremålet och berätta historien om det samt varför de har valt just det föremålet.

När det uppstod behov att klargöra vilka institutioner som äger vilka föremål på Nobelmuseet i Karlskoga så

var Margrit Wettstein den person som valdes till att utföra uppdraget. Hennes bakgrund och arbetslivserfarenhet och som ansvarig för samlingen på Nobelprismuseet i Stockholm ger en bra grund till det arbetet. Hon har arbetat 25% i Karlskoga under tiden hösten 2017 – hösten 2019. Margrit säger att arbetet i Karlskoga har varit mycket omfattande. Hon har fotograferat, katalogiserat och tagit reda på ägandeförhållanden. Hon tycker att arbetet har varit mycket intressant och att det är viktigt för alla parter att veta vem som äger vad. Hon säger att hon har trivts bra i Karlskoga och att personalen har varit mycket mötesgående och hjälpsam i hennes arbete här.

Vi från Nobelvännernas är också tacksamma för det arbete, som hon har gjort och ser fram emot att få till stånd en medlemsträff med föredrag om uppdraget och resultatet av rapporten av föremål efter Alfred Nobel på Björkborn och Nobelmuseet i Karlskoga. Mera om det senare.

*Jaana-Kaisa Björk
Nobelvännen*

Delar av projektgruppen markerar platsen för den nya klockstapeln på gården framför Alfred Nobels Björkborn på Nobelmuseet i Karlskoga. Från vänster Sif Eklund, Olof Frisk och Kent Klintestrand. Bakom kameran är Jaana-Kaisa Björk. På den vänstra bilden ser vi den gamla klockan från den gamla klockstapeln som kommer att hänga i den nya klockstapeln. Foto Jaana-Kaisa Björk

Projektet "Ny Klockstapel till Nobelmuseet i Karlskoga" är i gång

Äntligen är projektet NKNK – Ny Klockstapel till Nobelmuseet i Karlskoga i gång! I projektgruppen ingår Annelie Lyckeborn och Kent Klintestrand från Nobelmuseet samt Olof Frisk, Sif Eklund, Ulrika Lundgren och Jaana-Kaisa Björk, som är sammankallande, är från Nobelmuseets Vänner.

Gruppen har träffats tre gånger för att planera byggandet av nya klockstapeln, som skall bli så likt i form som den en gång var under Alfred Nobels tid. Klockan i nya klockstapeln kommer att vara den ursprungliga klockan,

som hängde i den gamla klockstapeln! Gruppen bjöd in flera byggnadsfirmor för en presentation av byggplanen för att sedan kunna lämna in Offerter till Nobelvännerna. Det finns fler intressenter. Vid tryckning av tidningen är vi inte klara med offertförfrågan.

Nobelvännerna bekostar klockstapeln och önskar kunna engagera sponsorer för finansiering utöver ev. bidrag från länsstyrelsen. Nobelvännerna kommer att få virke till klockstapeln från Wikers AB, som delvis förvaltar skog som Alfred Nobel en gång i tiden ägde.

*Gamla klockstapeln innan rivning 1997 bakom statyn på Alfred Nobel, på gården framför Alfred Nobels Björkborn, Nobelmuseet i Karlskoga.
Foto Rolf Lindelöf*

Det känns speciellt bra och vi är mycket tacksamma för Wikers AB, som är första sponsorn till klockstapeln!

Nu vänder vi oss till er alla medlemmar och önskar all hjälp till att skaffa sponsorer till projekt NKNK! Enskilda donationer är också välkomna. Alla som betalar 500kr, 1000kr eller mer kommer att få sitt namn på ett lämpligt ställe på Nobelmuseet. Ni kan betala till vårt Bankgiro 5967-5074 och skriv Klockstapel och ditt namn på, så är ni med och stöttar vårt gemensamma projekt Ny Klockstapel till Nobelmuseet i Karlskoga på gården framför Alfred Nobels Björkborn. Byggstart beräknas till vårvintern 2021.

Vid frågor om klockstapeln kontakta någon i projektgruppen.

Vi stöder Nobelmuseet:
Vikers AB

Vetenskapliga föredrag i Alfred Nobels anda

*Nobelveckan i Karlskoga 2019 – på Mötesplats
Alfred Nobel, Stallet – andra året i rad!*

Örebro Universitet och dess eminenta profession. Förra året samarbetade vi även med Möckelngymnasiet i Karlskoga. Tillsammans erbjöds vetenskapliga föredrag kring de olika Nobelprisen samt ekonomipriset till Alfred Nobels minne. Detta skedde den 2 och 3 december i Nobelsalen på Möckelngymnasiet, den 4 - 6 december 2019 på Alfred Nobels Björkborn, Stallet.

Att arrangera föreläsningar på Möckelngymnasiet och ge gymnasieelever

möjlighet att lyssna på föredrag på hög nivå var lyckat. Nobelmuseets vänner är tacksamma för det här inslaget i vår verksamhet att värna om Alfreds Nobels gärning och ge nya generationer insikt om det som vi i Sverige och Karlskoga skall vara stolta över. På nästa uppslag, sidorna 28-29, följer

en presentation av föredrag och föredragshållare av de olika Nobelpriserna.

Med världen som arbetsfält

Chematur Engineering utvecklar, projekterar och bygger kemianläggningar runt om i världen. Företaget ingår i koncernen Chematur Technologies med säte i Karlskoga.

**Chematur
Engineering**

www.chematur.se

Nobelveckan i Karlskoga 2019 – Mötesplats Alfred Nobel, Stallet – Möckelgymnasiet Karlskoga

Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
2/12	3/12	4/12	5/12	6/17
Föredrag – Nobelpris Kemi kl. 13.00 – 14.00	Föredrag – Nobelpris Fysik kl. 13.00 – 14.00	Föredrag – Nobelpris Medicin kl. 18.00 – 20.00	Föredrag – Riksbankens pris i Ekonomi till Alfred nobels minne	Föredrag – Nobelpris Fred kl. 13.00 – 14.00
Årets Nobelpristagare i kemi har skapat en laddningsbar värld och skapar möjligheter för ett fossilfritt samhälle.	Årets Nobelpristagare i fysik tilldelas priset för att ha bidragit till förståelsen för universums utveckling och planeten Jordens plats i universum.	Årets Nobelpristagare i medicin tilldelas priset för sina upptäckter av hur celler känner av och anpassar sig efter dess syretillgång.	Årets pristagare i ekonomi tilldelas priset för deras forskning som avsevärt har förbättrat vår förnöga att bekämpa global fattigdom.	Årets Nobelpristagare i fred tilldelas priset för sina ansträngningar för att få ett slut på dödsläget och skapat fred mellan Etiopien och Eritrea.
Kungl. Vetenskapsakademien gav Nobelpriset i kemi 2019 till John B. Goodenough The University of Texas at Austin, USA	Kungl. Vetenskapsakademien gav Nobelpriset i fysik 2019 till James Peebles Princeton University, USA	Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet gav Nobelpriset i medicin 2019 till William G. Kaelin Jr Harvard University Boston USA.	Kungl. Vetenskapsakademien gav Nobelpriset i ekonomi 2019 till Abhijit Banerjee Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA	Den norska Nobelkommittén gav Nobelpriset i fred 2019 till Abiy Ahmed Etiopiens premiärminister
tillsammans med Stanley Whittingham Binghamton University, State University of New York, USA	”för teoretiska upptäckter inom fysikalisk kosmologi”.	tillsammans med Peter J. Ratcliffe Francis Crick Institute, University of Oxford, England	tillsammans med Esther Duflo Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, USA	”för sitt arbete att uppnå fred och internationellt samarbete och särskilt för sitt avgörande initiativ för att lösa gränskonflikten mellan grannlandet Eritrea.”
och Akira Yoshino Meijo University, Nagoya, Japan	tillsammans med Didier Queloz Université de Genève, Schweiz och University of Cambridge, Storbritannien	och Gredd L. Semenza Johns Hopkins University, Baltimore, USA	och Michael Kremer Harvard University, Cambridge, USA	
”för utveckling av litiumjonbatterier”.	”för upptäckten av en exoplanet i bana kring en solliknande stjärna”.	”för deras upptäckter av hur celler känner av och anpassar sig efter syretillgång.”	”för deras experimentella ansats för att mildra global fattigdom.”	

Litiumjonbatterier är lätta, laddningsbara och kraftfulla som finns i det överallt dagliga bruket i världens alla länder. De har skapat utvecklingsmöjligheter som eblibar med lång räckvidd och lagring av energi för förnybara energikällor som sol- och vindkraft.	Ständigt uppdagats nya märkliga världar, med en häpnadsväckande rikedom av former, storlekar och omloppbanor. Dessa utmanar våra föreställningar om hur ett planetsystem kan se ut och tvingar forskare att revidera sina teorier om de fysikaliska processer som ligger bakom planeternas tillblivelse.	Djur behöver syre för att sina celler ska omvandla föda till användbar energi. Syrets fundamentala betydelse har varit känd under lång tid men hur celler anpassar sig efter syretillgänglighet förbliv sedan länge okänt förens nu.	Årets pristagare har utvecklat metoder för att bekämpa global fattigdom. Genom att dela upp den stora frågeställningen i mindre frågor som man vanligen lättare kan besvara med hjälp av noggrant utformade experiment.	Under drygt ett års tid har årets pristagare skapat stora möjligheter till fred mellan två länder som de senaste decennierna har präglats av konflikter.

Föredrag – Nobelpris Kemi kl. 13.00 "Batteri i tiden – vägen till Nobelpriset i kemi 2019" Bert Allard, Professor emeritus, Örebro universitet, Människa-Teknik-Miljö (MTM)	Föredrag – Nobelpris Fysik kl. 13.00 "Our place in universe - Nobel Price in Physics 2019" Danny Thonig, Biträdande lektor i fysik och matematik på Institutionen för naturvetenskap och teknik vid Örebro universitet	Föredrag – Nobelpris Fysiologi kl. 18.00 (OBS kvällstid) "Betydelsen av tidigare Nobelprisbelönade upptäckter" Magnus Grenegård, Professor fysiologi vid Örebro universitet	Föredrag – Nobelpris Ekonomi kl. 18.00 (OBS kvällstid) "Fattigdomsbekämpning på vetenskaplig grund" Elin Vimefall, Lektor i nationalekonom på Handelshögskolan vid Örebro Universitet	Föredrag – Nobelpris Fred kl. 13.00 "En historisk och samtida samhällskontext" Camilla Berglund, Lektor i kulturgeografi, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällskunskap	Dialog och frågor	Dialog och frågor	Dialog och frågor	Dialog och frågor	Dialog och frågor	Dialog och frågor	Dialog och frågor
Föredrag ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredrag ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.	Föredraget ges i Nobelsalen på Möckelgymnasiet. Elever från skolan deltar. Övriga lyssnare är välkomna i mån av plats.
Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats	Lunch före föredraget kan köpas direkt på Möckelgymnasiet skolrestaurang för ca 50 kr. Lunch betalas på plats
Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.	Lunch före föredraget kan köpas ca 100 kr Info om lunchrätt ges vid anmälan.
Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr	Kvällsmåltid i anslutning till föredraget. Två sorters paj, sallad ca 100 kr
Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish	Kvällsmåltid betalas på plats i caféet eller via swish

På hållbar väg Tillsammans

Energi & Miljö

www.karlskogaenergi.se

Elever från Bregårdsskolan och kemisterna Bo Gustavsson och Boris Holm. Foto Boris Holm

Kemishower för 10:e året

Med start i början av mars 2020 inleddes kemishowerna 2020. Till årets 25-tal föreläsningar under drygt 4 veckor hade rekordmånga anmält sig. Totala antalet elever och lärare uppgick till över 800. Till showerna kom elever från årskurs 5 och 8 från skolor i Karlskoga, Degerfors, Kristinehamn, Lekeberg och Nora. Totalt under de 10 åren kommer över 5000 elever att ha tagit del av verksamheten.

Föreläsningarna inleds med att f.d. intendenten vid Nobelmuseet i Karlskoga Hans Johanson berättar om familjen Nobel med tyngdpunkt på Alfred Nobels verksamhet. Därefter

vidtar en teoretisk genomgång av vissa begrepp inom kemin. Efter fika med bulle sker en experimentell del där eleverna får medverka i olika moment. Dessa innehåller bl.a. framställning av demonstration av lågreaktioner, användning av plastpåsar upplöslbara i vatten, framställning av slime, tillverkning av skumplast, försök med väteperoxid, experiment med kolsyresnö och till sist försök med flytande kväve m.m. Eleverna är i regel mycket engagerade och då särskilt de från årskurs 5 och vill gärna medverka vid försöken. Efter den experimentella delen får eleverna besöka Fiffiga huset.

Hans Johansson, f.d. intendent på Nobelmuseet, berättar om Nobelmuseet till sportlovslediga elever som lyssnar noga. Foto Boris Holm

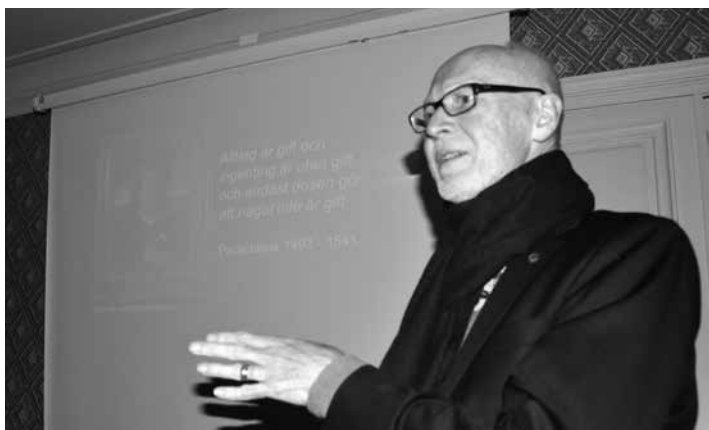
Syftet med kemishowerna är att öka intresset för fortsatta studier inom naturvetenskap och teknik. Vissa om dock svårutvärderade undersökningar pekar på att de hittills genomförda showerna haft en positiv inverka vid ansökan till natur- och tekniklinjer på gymnasiet. Showerna har också väckt uppmärksamhet på andra orter i Sverige. Tre professorer från Uppsala universitet kommer till Karlskoga i slutet av mars för att se på showerna. Vid årets föreställningar har de pensionerade kemisterna Bo Gustafsson, Boris Holm och

Britt Hultman deltagit på ideell basis.

Ekonomiskt har verksamheten understötts av Karlskoga kommun, industrier i Karlskoga, Svenska Kemisamfundet genom Bengt Lundqvists Minne och Hermann Schmidts Minnesfond. Det är viktigt med fortsatt sponsring för att kunna fortsätta med verksamheten, som förhoppningsvis leder till att täcka delar av industriens och skolors rekryteringsbehov.

*Boris Holm
Nobelmuseets Vänner*

Föredragshållare, professor Olle Matsson, Uppsala universitet. Foto Boris Holm

Gifter till skada men även till nytta

Vid ett föredrag av professor Olle Matsson, Uppsala universitet, på Björkborns herrgård tisdagen den 12 november informerades om olika gifters risker men också deras användning inom medicin m.m. Ett drygt 60-tal personer hade kommit varav ett 40-tal elever från Möckelngymnasiet.

När det gäller gifter kommer de flesta att i första hand tänka på arsenik, som använts sedan lång tid tillbaka. För att förgifta personer har man försökt dölja arseniken i mat eller dryck. Ett historiskt känt exempel är att Erik XIV sannolikt förgiftades av arsenik. Arsenik har en viss uppiggande effekt i mycket små doser, men är mycket riskfyllt, och användes förr t.ex. av mindre nogräknade hästhandlare för att hästar vid försäljning skulle verka pigga och alerta. Vid miss-

tanke om förgiftning gjorde man förr en s.k. arsenikspegel genom extraktion av delar av organ. Nu för tiden finns mera avancerade metoder. Arsenik har också använts i tapeter, i flugpapper, som råttgift, och för färger som Scheelegrönt. Inom medicinen har arsenik i viss mån använts mot feber. På senare tid används arseniktrioxid framgångsrikt i medel mot vissa cancersjukdomar.

Stryknin, som utvinns från frukterna hos rävkaketrädet i bl.a. Indien och Sri Lanka, är ett annat klassiskt gift. Det är liksom arsenik uppiggande i små doser och har använts på liknande sätt. I deckarlitteraturen är stryknin ett ofta frekvarande förgiftningsmedel. Det hävdas att Cleopatra använde sig av olika gifter som skönhetsmedel och på vilket sätt hon avled.

Vätecyanid, även kallat cyanväte eller blåsyra, är en giftig gas som lett till flera förgiftningar och dödsfall, både ofrivilliga och frivilliga. Bland de förra är i Sverige det kanske mest välkända när diktaren Dan Anderson 1920 avled på Hotell Hellman i Stockholm efter att hotellrummet rökts med vätecyanid och därefter inte vädrats tillräckligt. Bland de mer eller mindre frivilliga har ett antal högt uppsatta personer begått självmord, när de hotats av långa fängelsestraff eller dödsdomar. Dödsförloppet är mycket snabbt. Förr användes ofta vätecyanid för bekämpande av ohyra. Detta medel kallat Zyklon användes också under andra världskriget vid avrättningar i koncentrationsläger.

Fingerborgsblommor innehåller ett digitalisämne, som kan utnyttjas vid behandling av hjärtsjukdomar som vattusot och bygger på gammal folkmedicin.

Waran är ett preparat som används både som blodförtunnade medel vid blodpropp och som råttgift. Det är härvid en fråga om docering.

Vid jakt har olika gifter använts. I 13000 år gamla pilspetsar har man har funnit skåror, som sannolikt har använts för att preparera spetsarna med gift. Därvid har man kunnat fälla större

djur. Nordisk stormhatt, som innehåller ett starkt gift, har också använts vid jakt t.o.m. vid valjakt. Curare används i blåsrör i Sydamerika djungler vid olika former av jakt. Här har man identifierat bl.a. ett ämne Tubocuarin som den verksamma beståndsdelen. Redan på 1400-talet blev européer, som kom till Sydamerika bekanta med blåsrör. Curare används i modern medicin som narkosmedel.

Bolmört, belladonna och spikklubba är andra exempel på växter innehållande gifter. Belladonna innehåller atropin som kan användas medicinskt och som motmedel vid förgiftning av stridsgaser. Därtill användes förr saften från belladonnas frön som skönhetsmedel för att få större pupiller. Ett annat ämne är skopolamin som använts som s.k. sanningsserum och i tidigare förekommande astmacigaretter, som skulle lindra astmaanfall. Tallium är ett mycket giftigt ämne, tidigare använt i råttgift, som ger bl.a. kraftigt håravfall.

Det gavs mycket intressant information under föredraget och mycket mer finns att lära om gifter.

*Boris Holm
Nobelmuseets Vänner*

Nytt projekt vill satsa på en ny uppfräschad – Alfred Nobel!

Regionfullmäktige gav i januari 2020 regionala tillväxtnämnden uppdrag att verka för att stärka Alfred Nobel som varumärke med inriktning på industri och innovation. Projektet ägs mellan Region Örebro län, Karlskoga kommun och Örebro universitet. I styrgruppen finns även representanter för näringslivet i Karlskoga, Örebro kommun, Nobelstiftelsen, samt Stiftelsen Alfred Nobels Björkborn.

För Örebro universitets del handlar det om att projektet ska bidra till kompetensförsörjning, rekrytering av internationella studenter, samt fungera som en sporre till höjd kvalitet i forskning och utbildning.

För Karlskoga kommun vill man att Björkborn blir en självklar samlingspunkt för forskare, företag och andra som verkar för tillväxt i Karlskoga och hela Örebro län.

Region Örebro län anser att Alfred Nobel, hans anda och livsgärning används alldeles för liten utsträckning för

att stärka aktörer i Örebro län i deras arbete med till exempel internationalisering, forskning, innovation och kompetensförsörjning.

Projektet delas upp i tre olika faser; storytelling och budskapsplattform, en visualisering av Björkborn samt en genomförandeplan. Storytelling handlar om att förmedla budskapet genom att lyfta fram historien bakom. Visualisering av Björkborn handlar om att hur synen på Björkborn som plats kommer att se ut framöver. Genomförandeplanen går ut på att processa fram åtaganden från intressenter och formulera en långsiktig plan för implementering.

Finansiering av projektet sker i huvudsak från statligt anslag samt satsningar från ingående intressenter.

*Jaana-Kaisa Björk
Nobelvännen*

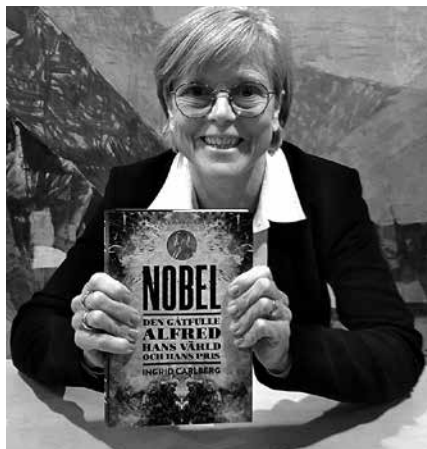
Källa: Karlskogatidning

Byggvaror till lågpris!

Linnebäck • Telefon 0586-72 20 10
www.nords.se

Böcker om Alfred Nobel

Ingrid Carlberg, författare till boken "NOBEL, Den gåtfulle Alfred, hans värld och hans pris"
Foto Jaana-Kaisa Björk

På Bokens dag i november 2019 var Ingrid Carlberg med sin bok *"Nobel, Den gåtfulle Alfred, hans värld och hans pris"*, i Karlskoga och presenterade boken som har fått mycket uppmärksamhet. Boken är "tung". Inte bara konkret med sina dryga sexhundra sidor, utan innehållsmässigt också med en gedigen hänvisning till källor i god vetenskaplig anda. Enligt sakkunniga innehåller den uppgifter som inte har varit kända hittills, att vi får möta en Alfred Nobel med nya sidor och nya ansikten. Det är med glädje och stort intresse som många Nobelvänner och Karlskogabor har sett framemot att läsa denna bok som ytterligare belyser den mest kände svensken i världen, Alfred Nobel, som hade sitt svenska hem i Karlskoga vid sin död.

I bokens baksida under resumé står det

sist att *"Med boken NOBEL har hon skrivit den första samlade berättelsen om Alfred Nobel och bakgrunden till Nobelpriset"*. Boken i sin helhet är en fantastisk sammanställning om Alfred Nobels liv. Det är fint att man fortsätter att ta sig an att skriva om honom och hitta ny intressant fakta och infallsvinklar om Alfred Nobels liv. Att hedra Alfred Nobels minne genom att ta reda på vad som låg bakom hans drivkraft till uppfinningar och skapandet av Nobelpriset. All eloge till Ingrid Carlberg och hennes innehållsrika bok.

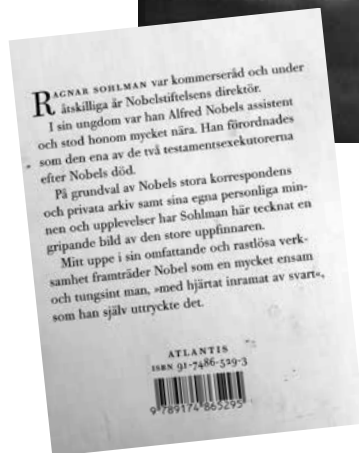
Det finns många andra böcker som har skrivits om Alfred Nobel. En viktig pusselbit i sammanhanget, som tål att berättas till eftervärlden om och om igen, med så många hänvisningar till fakta är Ragnar Sohlmans bok. En av de första böckerna om Alfred Nobel skrev självaste Ragnar Sohlman, som i början av sin karriär var en ung kemist hos Alfred Nobel, sedermera en av Alfred Nobels testamentsexekutorer. Han skrev boken *"Ett testamente, Hur Alfred Nobels dröm blev verklighet"*. Ragnar Sohlman bodde sedermera många år på Björkborns herrgård, vid Boforsverken i Karlskoga, som var Alfred Nobels sista hem i Sverige. Ragnar Solman var grundare av Nobelstiftelsen.

I sin bok, *"Ett Testamente"*, berättar Ragnar Sohlman hur allting konkret gick till så att Alfred Nobels tillgångar kom och hamnade i Sverige och ledde fram till Nobelpriset, som det är i dag.

Att hans tillgångar inte hamnade t.ex. i Paris i Frankrike, där han vid sin död också hade en bostad. Det var ingen lätt uppgift för Ragnar Sohlman då Alfred Nobels tillgångar var stora och många ville komma åt arvet. En fransk jurist, som arbetade med testamentet fann i fransk lagbok en paragraf innehållande ett faktum att där en man har sina hästar stallade där har han sitt hemman. Vid det tillfället stod det tre st. Orloffhästar i Stallet på Björkborns herrgård i Karlskoga i Sverige! Här hade Alfred Nobel förvärvat AB Bofors – Gullspång 1893 för sin fortsatta verksamhet i Sverige. Då kunde testamentet lagföras i Sverige, på Karlskoga Tingshus Karlshall, i februari 1897, Tingshus, som låg mitt emot Karlskoga kyrka. Ragnar Sohlmans bok berättar utförligt och intressant hur Nobelpriset hamnade just i Sverige och fick den framtid som finns i dag.

Jaana-Kaisa Björk, Nobelvännen

*Ragnar
Sohlmans bok
"Ett testament
Hur Alfred
Nobels dröm
blev verklighet".
Foto: Jaana-
Kaisa Björk*

SAAB

Saab Dynamics

Modellbild av nya Slussen med de föreslagna nya Nobelcentret inritat till uppe vänster. I förgrunden skymtar delar av Gamla stan. Foto: STOCKHOLM STAD/TT

Ny plan för Nobelcenter vid Slussen i Stockholm!

Stadsbyggnadsborgarråd Joakim Larsson (M) från Stockholms stad meddelar att det finns en ny plan att bygga Nytt Nobel Center vid Stadsgårdskajen vid Slussen i Stockholm. Det planeras förutom centret ett hotell och en park. Ansvarig för bygget blir Atrium Ljungberg.

Detta bekräftar Lars Heikensten, verkställande direktör för Nobelstiftelsen. Han tycker att det känns bra med

nystart med projektet då förra planen på Blasieholmen inte blev av. Det blir en plats för kunskap och eftertanke, som är så viktigt i denna tid när fakta och sanning ifrågasätts, enligt Heikensten.

*Jaana-Kaisa Björk
Nobelvännen
Källa TT*

Tal till Alfred Nobel

– Nobeldagen 10 december 2019

av Kristina Lundberg, Karlskoga församling

*”Det vore nästan synd om jag nu skulle kola
afty jag har serdeles intressanta saker under
görande”* sägs Alfred Nobel ha sagt. Och
just det uttalandet kan nog ingen enda
människa med facit i hand motsäga.

För allmänheten runt om i världen
är Alfred Nobel förstås mest känd för
de olika nobelprisen. Nobelprisen har
sannerligen bidragit till att vetenskapen
i alla fall den här tiden på året kommer
in i var mans hem och lyfts och äras som
den bör, eftersom vi alla på olika sätt har
haft och kommer att ha nytta av den
forskning och de vetenskapliga framsteg
som har lett till att nobelprisen delats
ut, alltifrån när det första priset delades
ut 1901 bl a till fysikern dr Röntgen
– för upptäckten av röntgenstrålning
som är så central för oss idag - och fy-
siologi- och medicinpristagaren Emil
von Behring, för upptäckter som var
grunden för immunitetsläran, bakterio-
logi och som forskade i Louis Pasteurs
anda – där vi skymtar bl a praktikerna
Simmelweiss och Florence Nightingale
- och till i år när bl a forskning belö-
nas för utvecklingen av litiumbatterier
som vi har i våra mobiler, datorer, och
hybridbilar. Bara ett par exempel på
upptäckter och framsteg som vi idag
ser som självklara.

När vi betänker att Nobelpriserna (i
kemi, fysik, fysiologi (medicin), littera-

tur och fred) har – med få undantag –
delats ut i mer än hundra år – och Riks-
bankens pris i ekonomi sedan 1969 – så
blir i alla fall jag väldigt ödmjuk inför
det arv Alfred Nobel lämnade efter sig.
Men det är med vetenskapen precis som
med demokratin: ”den måste vinnas av
varje generation för att bestå. Nobelpri-
sen är viktiga i den kampen just för att
de har blivit den stora årliga hyllningen
till vetenskapen och upplysningen.”

Men vem var egentligen Alfred No-
bel? De flesta av oss känner till Nobel-
prisen och kan säkert namnge många
som genom åren fått dessa prestigefyllda
priser, men som person har Alfred No-
bel varit ganska anonym... tills nu. Han
föddes under det dittills tveklöst mest
spännande århundradet i vetenskapens
historia, under hans livstid gick världen
bokstavligt och bildligt från mörker till
ljus, från upplysningens idéer och tron
på det mänskliga förnuftet. Men ändå,
man kan för sig själv fundera över vad
man visste och inte visste för omkring
120 år sedan, t ex att Alfred Nobel ”*mis-
sade*” kvantfysiken, Einstein och rela-
tivitetsteorin som var så banbrytande.

Efter att ha gått på guidade turer här
på museet och sett labbet så är det ändå
fascinerande att tänka sig att denne man
som var kemist och uppfinnare av dyna-
miten år 1867, med hisnande 355 egna

patent och som så hyllade vetenskapen – faktiskt – inte själv följde strikt vetenskapliga principer, utan han snarare prövade sig fram. En professor i Uppsala uttalade sig i en nyskriven bok: *"Alfred Nobel var snarare hantverkaren som praktiskt arbetade sig fram till det bästa resultatet"*. Det räckte då. När Alfred Nobel dog 1896 var förekomsten av atomer och molekyler ännu bara hypoteser.

Vidare, vi kan förstå att han valde att belöna framstegen i just disciplinerna fysik, kemi, fysiologi och fred för där kan vi se kopplingar dem emellan, kunskap inom de vetenskapliga priserna kan på olika sätt bidra till fredens utbredande. Men, litteratur? Varför?

Jag skall erkänna att jag när jag fick frågan att tala här idag började jag söka lite just efter svaret på den frågan och fann en nyskriven bok som lyfter Alfred Nobel som person bakom nobelprisen. Ett otroligt fascinerande porträtt.

"Jag vore så lycklig om jag kunde få slå mig till ro i någon vrå, för att leva där utan stora anspråk", lär han sagt. Hans stora, egna dröm var att bli författare och han skrev dikter redan under tonåren, i ett "sökande efter livets högre mening". Han gav aldrig ut några diktsamlingar, men han slutade aldrig drömma om ett litterärt erkännande.

Det förklarar kanske också orsaken till just litteraturpriset. Han hade redan som 20-åring ett ansenligt bibliotek, drygt 2000 titlar, och slukade de stora författarklassikerna och bland författarna visade sig också hans seriösa

intresse för begåvade kvinnors tankar. Familjen retade Alfred för hans vurm för litteratur och Alfreds kommentar var att han "i nödfall skulle kunna bli berömd genom poesin".

Under tiden i Finland gick det elaka rykten om honom och det var någon som påstod att Alfred Nobel var en *"sådan som fördrev sina dagar med att skriva dikter"*. Alfred Nobel förde en egen inre, personlig strid om förnuft kontra känsla, och jag tvingas att säga att han inte hade så mycket till övers för kyrkan och religionen, och han sa *"det är icke fullsatt i kyrkor, medan en präst mäsar sitt nonsens för en lättlurad församling som gäspar eller sover"* och att *"den vise söker icke i himlen bevis på Gud utan vänder sig till människan, det oändligt lilla rymmer det oändligt stora i tänkandets värld"*. Han trodde på existensen av en livets urkraft, ett *"attraktionsfenomen"*. Hans favoritexempel var atomen. Den moderna kemin hade ju visat att den minsta delbara enhet besatt en särskild livskraft. Antingen drogs atomer till varandra eller så stöttes de ifrån varandra. Varför? En manifestation av liv, menade Alfred Nobel, "snarlik den attraktion som kan uppstå mellan människor."

Patentansökningarna undantagna var Alfred Nobel aldrig i närheten av att skriva lika många tekniska som litterära texter. Några vetenskapliga nedskrivna verk av Alfred Nobel lär inte existera ... vad man vet.

Han är en av de våra mest kända svenskar i Sverige och i hela världen

och vi har all anledning att vara stolta över det arv han lämnat efter sig och särskilt här i Karlskoga där han spelar en otroligt viktig roll för oss som bor här. Alfred Nobel, som lär ha tyckt illa om uppståndelse skulle kanske ha blivit förvånad om han såg de solenna festerna och högtidsglansen på flera håll denna dag bland frackar och långklänningar och kunglig glans, inte minst i Stadshuset i Stockholm den här dagen och kvällen – med blomsterdekorationer från San Remo. Fast, det skapar samtidigt en otrolig goodwill för vårt land – och att det är just fokus på vetenskapen tycker jag är så otroligt ärofyllt.

Så, även om det var företaget här i Karlskoga som hägrade för honom så kanske han också såg den här vackra platsen – Björkborns herrgård i Karlskoga och att han tyckte om lugnet i Björkborn, för att komma ifrån sorlet och få leva här under en kort del av

sitt enastående liv ... vi kan väl ändå få tro det?

Torsdagen den 10 december 1896 somnade Alfred Nobel hastigt in i sin villa i San Remo, precis så som han hade levt, i ensamhet. Idag, här är Alfred Nobel inte ensam.

Idag hyllar vi – som alltid den 10 december – den store donatorn Alfred Nobel för sin enorma förtjänstfulla livsgärning och jag vill avsluta med orden som sas om Immanuel Nobel, Alfred Nobels far, vid familjegraven i Stockholm:

*"Nu din sekeldag är inne
Och ditt namn står fram i glans
Därför ägnas här ditt minne
Tacksam hågkomsts hyllningskrans".*

*Kristina Lundberg
10/12-2019*

MEDLEMSINFORMATION m.m.

Hemsida: www.nobelvannen.se

Vår ansvarige för hemsidan i styrelsen heter Olof Frisk. Du kan läsa på hemsidan det senaste som har hänt och kommer att hända:
www.nobelvannen.se.

Medlemsavgift för 2020

Betalas in fr.o.m. januari 2020

<u>Medlem</u>	<u>Avgift</u>
Enskild	180 kr

Medlemsavgift betalas på bankgiro nr: 5967-5074.

Skriv ditt namn, adress och e-mail-adress på inbetalningen. OBS! Byter du postadress eller mailadress låt oss veta det. Skicka det till
Anita Öjendal, Trestegsvägen 6,
69154 Karlskoga eller via mail:
anita@ojendal.se Se vidare info på vår hemsida: www.nobelvannen.se

Medlemskort

Du får ett medlemskort med i denna tidning! Medlemskortet finns längst bak i tidningen. Ta med tidningen när du besöker museet. Du kan också klippa sista sidan efter markerad linje. Där finns ditt namn och din adress och på andra sidan finns Nobelmu-seets Vänners logotype och år som medlemskortet gäller. Eller du tar ett foto på medlemskortet och foto på

din adress på andra sidan. Välj vilket som är bäst för dig!

Gratis inträde till Nobelmuseet

Du får gå gratis till Nobelmuseet om du är medlem. Säg det bara i kassan på Kaféet där man köper biljetter och visa ditt medlemskort.

Café i anslutning till Alfred Nobels Herrgård

Ett café finns i en underbar vacker herrgårdsmiljö i anslutning till Alfred Nobels Herrgård och Nobelmuseet i Karlskoga. Här serveras kaffe/the, dricka med bullar och kakor samt goda smörgåsar. Sommartid kan man sitta på stallbacken och njuta av sin kopp kaffe och beskåda den vackra utsikten.

Öppettider

1 jan-31 maj: enligt överenskommelse

2 juni-30 aug: kl. 10-16

1 sept-31 dec: enligt överenskommelse

Tel: 0586-245 245

<mailto:info@nobelkarlskoga.se>

*Klipp ur
och spara!*

MEDLEMSKORT

Nobelmuseets vänner

2020

Kontaktinformation Nobelmuseet i Karlskoga

Björkbornsvägen 10, SE-691 33 KARLSKOGA

Tel: 0586 - 245 245

E-post: info@nobelkarlskoga.se

www.nobelkarlskoga.se

Anneli Lyckeborn

platschef 070-298 93 46, 0586-245 245

anneli.lyckeborn@nobelkarlskoga.se

B

Returadress: Anita Öjendal, Trestegsvägen 6, 69154 Karlskoga

Tyvärr blir det inget valborgsfirande i år på Nobelmuseet i Karlskoga på grund av Corona-pandemin! Vi får nöja oss med bilden på valborsfirandet och brasan för två år sedan där Kent Klintestrand är i full färd med att hålla elden i schack.

